

Anna Rosa

Rola banków spółdzielczych w finansowaniu działalności MSP

Ekonomiczne Problemy Usług nr 34, 112-117

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANNA ROSA

Politechnika Koszalińska

ROLA BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W FINANSOWANIU DZIAŁALNOŚCI MSP

Wprowadzenie

Bankowość spółdzielcza w Europie posiada znaczącą pozycję w ogólnej strukturze rynku usług bankowych, czego potwierdzeniem jest średnio 20% udział w rynku. Poprzez działalność sieci 4500 banków, zatrudniani ponad 720 tysięcy pracowników w 60 000 oddziałach terenowych, banki spółdzielcze zaspakajają potrzeby finansowe społeczności wiejskich oraz małych miasteczek¹. Przykładem najsilniejszej pozycji bankowości spółdzielczej jest Holandia – sektor ten posiada 39% udziału w rynku depozytów oraz 25,5% udział w rynku kredytów. W Polsce udział banków spółdzielczych w rynku depozytów wynosi 8,6%, natomiast 7,3% to udział w rynku kredytów².

Sektor bankowości spółdzielczej w Polsce istnieje około 140 lat i rozwija się w bardzo szybkim tempie. Powstał z potrzeby wspierania tanim kredytem miejscowych chłopów, kupców i rzemieślników. Atutem tego sektora w Polsce jest fakt, że dysponuje on 579 bankami, które posiadają około 1 mln udziałowców, 2,5 mln klientów oraz prowadzą ponad 10 mln rachunków³.

Banki te postrzegane są, jako banki związane z kredytowaniem i obsługą rolnictwa. Zaspokajają potrzeby finansowe miejscowej ludności oraz instytucji, służących poprawie gospodarowania i rozwoju rolnictwa, rzemiosła i drobnego przetwórstwa. Jednak w wyniku zmian, jakie zaszły w gospodarce w ostatnich latach i dynamicznego rozwoju przedsiębiorczości na terenach tradycyjnego działania banków spółdzielczych, stały się również bankami, obsługującymi różnorodne przedsięwzięcia gospodarcze, związane nie tylko ze

¹ O. Wyman, *Cooperative bank: Customer Champion*, 2008, s. 1.

² A. Alińska, *Aktualne wyzwania rynkowe wobec sektora banków spółdzielczych w krajach Unii Europejskiej*, [w:] *Współczesne Finanse, Stan i perspektywy rozwoju bankowości*, L. Dziawgo (red.), Wydawnictwo naukowe UMK, Toruń 2008, s. 594.

³ Red. A. Kotowicz, *Informacja o sytuacji banków po trzech kwartałach 2008 roku*, KNF, Warszawa 2008, s. 33.

środowiskiem lokalnym, a małe i średnie przedsiębiorstwa zaczęły mieć coraz większe znaczenie w wynikach banków spółdzielczych.

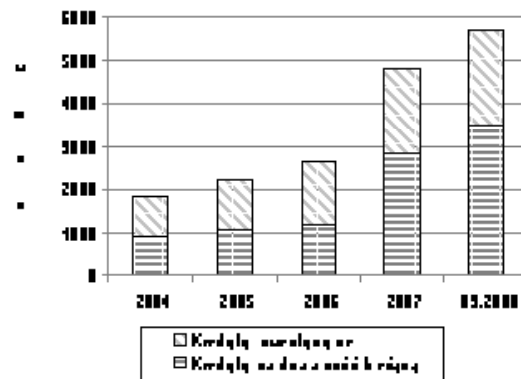
Udział banków spółdzielczych w finansowaniu MSP w Polsce

Ograniczenia podmiotowe i terytorialne banków spółdzielczych, które wynikają z ustawy⁴, pośrednio przyczyniły się do lokalizacji oddziałów banków w małych miejscowościach, gdzie często placówka banku spółdzielczego jest jedyną placówką bankową. Daje to szansę na indywidualne podejście do klienta oraz umiejętność zbudowania relacji, w której klient jest rozpoznawany niemalże imiennie i tak obsługiwany. Ma to znaczenie zwłaszcza dla mikroprzedsiębiorstw, które nie zatrudniają fachowców od zarządzania finansami, a pracownicy banków spełniają często rolę konsultingową. Pomagają w wypełnieniu wniosków kredytowych, w sporządzaniu biznesplanów oraz w wyborze możliwości finansowania działalności.

Tabela 1

Kredyty dla przedsiębiorstw w mln zł w latach 2004–09.2008

	2004	2005	2006	2007	09.2008
Kredyty na działalność bieżącą	897,8	1070,9	1184,6	2797,5	3480,5
Kredyty inwestycyjne	919,9	1118	1459,5	2005,1	2211,7

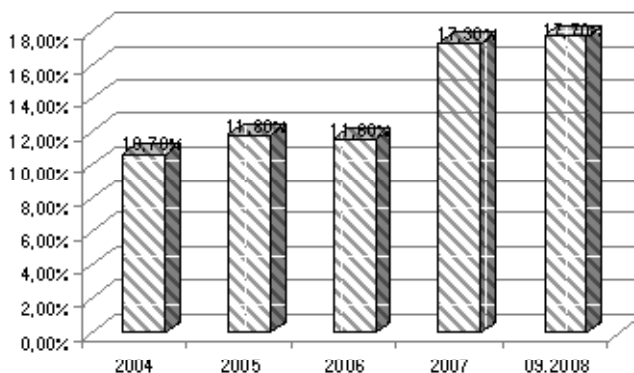
Źródło: *Sytuacja finansowa banków w 2005 roku*, maj 2006, NBP; *Sytuacja finansowa banków w 2006 roku*, czerwiec 2006; *Informacja o sytuacji banków po trzech kwartałach 2008 roku*, A. Kotowicz (red.), KNF, Warszawa 2008.

⁴ Ustawa z 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (DzU z 28 grudnia 2000 r.)

W ofercie banków spółdzielczych skierowanej do MSP znajduje się między innymi kredyt „Na dobry początek”⁵, skierowany do osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Ponadto banki do finansowania działalności gospodarczej oferują małym i średnim przedsiębiorstwom kredyty obrotowe oraz inwestycyjne, a także gwarancje bankowe. Wartość udzielonych kredytów przedstawiono w tabeli 1.

W latach 2004–2008 zauważalny jest wzrost wartości kredytów dla przedsiębiorstw zarówno na działalność bieżącą, jak i inwestycyjną. Do 2006 roku w kredytach udzielonych przez banki ogółem większy udział posiadały kredyty inwestycyjne, jednakże sytuacja od 2007 roku uległa zmianie i na koniec września 2009 roku kredyty przeznaczone na działalność bieżącą posiadały większy udział, który wyniósł ponad 10%.

W strukturze udzielonych kredytów przez banki spółdzielcze dominują kredyty dla gospodarstw domowych i choć udział kredytów dla podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie nie przekracza 20%, to jednak można zaobserwować pozytywną tendencję wzrostową.

Rys. 1. Udział kredytów dla podmiotów gospodarczych w kredytach ogółem banków spółdzielczych w latach 2004–09.2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sytuacja finansowa banków w 2005 roku*, maj 2006, NBP; *Sytuacja finansowa banków w 2006 roku*, czerwiec 2006; *Informacja o sytuacji banków po trzech kwartałach 2008 roku*, A. Kotowicz (red.), KNF, Warszawa 2008.

Rola banków spółdzielczych w wykorzystaniu funduszy unijnych

Dla banków spółdzielczych wejście Polski w struktury Unii Europejskiej stworzyło nowe możliwości i szanse rozwoju, które wynikały z możliwości korzystania z unijnych

⁵ Najlepsza oferta bankowa dla MSP wg Gazety Finansowej (dodatek Turbiny Polskiej Gospodarki) z 17.10.2008 r.

środków finansowych, zaoferowanych w programach pomocowych, zarówno przedakcesyjnych jak i akcesyjnych.

Banki spółdzielcze, podobnie jak banki komercyjne, stały się aktywnymi podmiotami, funkcjonującymi w obszarze finansowej obsługi funduszy i programów pomocowych Unii Europejskiej, przeznaczonych na wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości. Od 2000 roku pełnią ważną rolę w ułatwianiu absorpcji środków pochodzących z Unii Europejskiej, między innymi, jako instytucje pośredniczące w przekazywaniu środków pieniężnych z instytucji płatniczych do klientów, a ponadto:

- dysponują rozległą siecią placówek na terenie całego kraju,
- zapewniają bezpieczeństwo systemu absorpcji⁶,
- dysponują wykształconą w zakresie środków unijnych kadrą,
- zajmują się działalnością informacyjną (infolinie, strony internetowe, broszury), doradczą i promocyjną (prasa, wydawnictwa książkowe, radio, TV),
- posiadają wypracowane w ramach środków przedakcesyjnych i okresu 2004-2006, procedury związane z finansowaniem przedsięwzięć, realizowanych z udziałem środków unijnych,
- dysponują informatycznymi narzędziami wspomagającymi.

W latach 2004–2006, według IBnGR, najliczniejszą grupę klientów kredytów unijnych w bankach spółdzielczych stanowili rolnicy, a także małe i średnie przedsiębiorstwa o lokalnym zasięgu działalności. W tym okresie banki spółdzielcze udzieliły około 3,7 tys. kredytów, a ich średnia wartość wyniosła 192 tys. zł. Liczbę oraz wartość kredytów finansujących projekty unijne w latach 2004-2012 przedstawiono w tabeli 2.

W 2006 roku banki spółdzielcze udzieliły kredytów unijnych na łączną kwotę nieprzekraczającą 350 mln zł, co stanowiło około 1/10 wartości kredytów unijnych udzielonych przez banki komercyjne⁷. Banki spółdzielcze w przeciwieństwie do banków komercyjnych udzielały dużej ilości kredytów na stosunkowo małe kwoty. Z prognoz IBnGR wynika, że roczna wartość udzielanych kredytów na cele unijne wzrośnie do prawie 700 mln zł w 2012 roku.

W okresie budżetowania 2007–2013 przewiduje się zwiększenie aktywności banków spółdzielczych w zakresie finansowania projektów unijnych. Rząd polski przygotował następujące programy operacyjne w ramach wykorzystania funduszy UE w Polsce:

- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka,
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,

⁶ E. Nowakowski, *Banki gwarantują bezpieczeństwo systemu wykorzystania środków unijnych*, „Gazeta Prawna”, nr 181/2007.

⁷ K. Bogucka, *Jak Polacy radzą sobie z wykorzystaniem unijnych pieniędzy*, Bankier 07/2007; raport Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową pt. „Biznes i ryzyko dla banków w obsłudze funduszy strukturalnych w perspektywie średniookresowej”.

- Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW),
- Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich,
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Tabela 2

Kredyty finansujące projekty unijne udzielone przez banki spółdzielcze w latach 2004–2012

Wyszczególnienie	Szacunki				Prognozy	
	2004	2005	2006	2007	2008	2012
Liczba kredytów finansujących projekty unijne udzielone w kolejnych latach (w szt.)	950	970	1700	900	3100	2800
Wartość kredytów finansujących projekty unijne w kolejnych latach (mld zł)	0,2	0,24	0,32	0,18	0,65	0,7
Średnia wartość kredytów finansujących projekty unijne (tys. zł)	210	247	190	200	210	250

Źródło: IbnGR.

Banki spółdzielcze od 2007 roku kontynuują zasadniczo podstawowe formy zaangażowania, do których zalicza się między innymi doradztwo oraz udział w ocenie finansowej projektów takich, jak PO IG (Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka), PO IŚ (Infrastruktura i Środowisko), PO RPW (Rozwój Polski Wschodniej), RPO (Regionalny Program Operacyjny).

Podmiotom starającym się o dofinansowanie unijne banki spółdzielcze oferują:

- kredyt pomostowy⁸ – udzielany na czas oczekiwania klienta, na otrzymanie unijnej dotacji po wykonaniu i rozliczeniu inwestycji,
- kredyt inwestycyjny (uzupełniający)⁹ – udzielany na pokrycie części kosztów, które nie zostały zakwalifikowane do finansowania ze środków Unii Europejskiej,
- instrumenty rozliczeniowe i zabezpieczające.

Banki spółdzielcze mogą również odegrać ważną rolę, jako instytucje pośredniczące w ramach realizacji komponentu: Instrumenty finansowe dla MŚP „Programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji 2007–2013 (CIP)”.

⁸ R. Jagiełło: *Programy UE w procesie finansowania małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] *Bankowość detaliczna*, G. Rytleska (red.), PWE, Warszawa 2005, s. 370; M. Nowak, *Bank pomaga w uzyskaniu dotacji*, „Gazeta Prawna”, nr 56/2008.

⁹ A. Alińska, *Rola banków w finansowej obsłudze funduszy unijnych*, [w:] *Bankowość wobec procesów globalizacji*, L. Pawłowicz, R. Wierzba, CeDeWu, Gdańsk–Jurata 2003, s. 28.

Zaangażowania we wskazane obszary działań, stanowią dla banków formę rozszerzenia dotychczasowej ich działalności. Ponadto, udział banków spółdzielczych w absorpcji środków unijnych przyniósł im korzyści, do których zalicza się¹⁰:

- zmniejszenie kosztów działań promocyjnych i informacyjnych,
- zdecentralizowany dostęp do środków unijnych dzięki wykorzystaniu rozległej sieci placówek bankowych,
- uproszczenie procedur aplikacyjnych i przyspieszenie oceny wniosków,
- poprawa jakości składanych wniosków – profesjonalna obsługa finansowa:
 - zapewnienie pre- i współfinansowania inwestycji;
 - profesjonalna ocena ekonomiczno-finansowa pozwalająca ograniczyć ryzyko przyznania dotacji projektom bez zapewnionych środków na ich finansowanie.

Podsumowanie

Banki spółdzielcze odgrywają istotną rolę w finansowaniu działalności zarówno rolnictwa jak i małej przedsiębiorczości. Rola ta sprowadza się nie tylko do finansowania, ale również do informowania klientów, zakładania i prowadzenia rachunków oraz udzielania gwarancji bankowych. Banki spółdzielcze brały czynny udział w absorpcji środków pieniężnych z Unii Europejskiej, a zdobyte doświadczenie w zakresie udziału we wdrażaniu funduszy strukturalnych w latach 2004–2006 przyczyniło się do pełniejszego i bardziej efektywnego wykorzystania potencjału, jakim dysponuje sektor bankowości spółdzielczej, o czym między innymi świadczy fakt aktywnego uczestniczenia w nowym okresie budżetowania 2007–2013.

Korzystne postrzeganie banków spółdzielczych przez przedsiębiorców znalazło potwierdzenie w wynikach zorganizowanego przez Krajową Izbę Gospodarczą, Polsko-Amerykańską Fundację Doradztwa dla Małych przedsiębiorstw konkursu „Bank przyjazny dla przedsiębiorstw”. Zwycięzcą IX edycji został BGŻ SA, który wyróżniono za wdrożenie innowacyjnej strategii bankowości segmentu MSP oraz za wytrwałość we wprowadzaniu zmian w ofercie skierowanej do MSP i sposobie jej sprzedaży.

ROLE OF COOPERATIVE BANKS IN FINANCING SME

Summary

Cooperative banks belong to the oldest forms of the collective action in Poland playing essential role in local development. The work is focused on the issues concerning on the role of cooperative banks in Poland in financing micro, small and medium size enterprises. The author present the structure of operating credits and investment credits in years 2004–2008.

¹⁰ A. Rosa, *Rola banków w procesie wykorzystania funduszy w ramach działania 2.3 SPO-WKP w latach 2004–2006*, [w:] *Rynek finansowy, Inspiracje z integracji europejskiej*, P. Karpuś, J. Węclawski (red.), Wydawnictwo UMCS, Lublin 2008, s. 99.